

SVETIMŽODIS *KREATYVUS*, *-I* IR JO VEDINIAI: REIŠMĖS IR ATITIKMENYS

ESMINIAI ŽODŽIAI: kūryba, kūrybinė visuomenė, kūrybingas, kūrybiškas.

Ketvirtojoje *Kalbos patarimų* knygoje žodis *kreatyvas* laikomas neteiktina svetimybe, teikiama norminiai atitikmenys – *kūrinys*, *kūryba* ir *kūrybininkas* (KP 4 2013: 41). Šnekamojo, publicistinio ir mokslinio stiliaus tekstuose galima aptikti giminiško skolinio – būdvardžio *kreatyvus* ir jo hibridinių vedinių *kreatyvinis*, *kreatyviškas* – vartojimo atvejų. Tai yra gana dažnai¹ vartojami būdvardžiai, jų statusas dar nėra apibrėžtas, norminiai atitikmenys nėra aiškūs, vartojami ne viena reikšme ir konkuruoja su ne vienu atitikmeniu. Šiame straipsnyje aprašomos būdvardžių *kreatyvus*, *kreatyvinis* ir *kreatyviškas* vartojimo aplinkybės, nustatomos reikšmės ir atitikmenys. Medžiaga rinkta iš įvairių stilių elektroninių ir spausdintų tekstų, iš viso nagrinėjama per 70 būdvardžio *kreatyvus* ir jo atitikmenų vartosenos atvejų.

Lotyniškos kilmės², veikiausiai per anglų kalbą patekusio (plg. angl. *creative*), būdvardžio *kreatyvus*, *-i* ir jo vedinių *kreatyvinis*, *-ė*; *kreatyviškas*, *-a* bei lietuviškų atitikmenų atsiradimas sietinas su šiuolaikiška *kūrybos*, *kūrybingumo* samprata. *Kūrybingumas* (plg. angl. *creativity*) suvokiamas ne vien kaip gebėjimas kurti meno kūrinius ar daryti ką nors nauja mokslo ir technikos srityse, bet ir kaip naujų idėjų kėlimas, socialinio ir ekonominio gyvenimo būtinybė, viena svarbiausių ugdymo užduočių. Sociologo Richardo Floridos *kūrybinės klasės* (angl. *creative class*) arba *kūrybinės visuomenės*³ (angl. *creative society*) teorijoje teigiama, kad kūrybinę klasę sudaro žmonės, savo kūrybine veikla sukuriantys ekonominę vertę ir prisidedantys prie ekonominės gerovės, prie visuomenės ir valstybės ekonominio augimo. Remiantis *kūrybinės visuomenės* samprata kūrybininkais laikytini ne vien tik dailininkai, rašytojai, bet ir dėstytojai, reklamininkai, televizijos ar radijo programų kūrėjai ar vedėjai, dainų, pasirodymų ar cirko numerių atlikėjai. Kūrybininkai yra novatoriai, išradėjai, architektai, inžinieriai (techninė kūryba), finansininkai, vadybininkai ar gydytojai – visi, kuriems reikalingi kūrybiniai sprendimai (plačiau žr. Kačerauskas 2014a: 156–157).

Nagrinėjami svetimžodžiai vartojami kalbant apie įvairius dalykus ir pirmiausia minėtinos *kūrybinės visuomenės* (*klasės*) sąvokos. Būdvardžiais *kreatyvus*, *-i*; *kreatyvinis*, *-ė* apibūdinama **kuriančių, kūrybingų asmenų grupė** ar **visuma**, pvz.:

¹ Pavyzdžiui, paieškos sistema *Google* rodo per 6000 būdvardžio *kreatyvus*, *-i* vartojimo atvejų. Duomenys apytiksliai, neatsižvelgta į kai kuriuos paieškos sistemos ypatumus.

² Plg. *creo*, *creāre*, *creāvī*, *creātum* – „(su)kurti“ (žr. Kuzavinis 1996: 206).

³ Taip pat vartojama daiktavardžio kilmininko forma – *kūrybos visuomenė*.

Naujos orientacijos sociokultūrinės realybės įžvalgose analizuojamos amerikiečių sociologo R. Floridos knygoje „Kreatyvi klasė: žmonės, kurie keičia ateitį“ grindžiant teiginį, kad originalūs, provokatyvūs ir perspektyvūs siūlymai, idėjos, veikimo būdai ir priemonės išskyla ir yra kuriami erdvėse, kuriose kultūra savirealizuojasi kūrybinėmis dinamiškomis formomis (Šerpetis 2011: 14⁴).

Kita vertus, atsiranda autorių, kurie bando perrašyti parodomąjį vartojimo istoriją ir reikšmę šiuolaikinėje kreatyvinės klasės, buržuazinės bohemos visuomenėje (Kinčinaitis 2013: 75).

Žinau, kaip surinkt kariuomenę: <...> 2. reguliari kariuomenė. <...> hipsteriai ir visokio plauko kreaklai (kreatyvinė klasė-dizaineriai, reklamininkai, menininkai ir šiaip „priplaukę“)⁵ (republika.lt).

Būdvardžiu *kreatyvinis*, -ė žymima, kad **veiklos rezultatai** yra susiję su kūryba, pvz.:

Net alibi susigalvojo – neva, tai studentų „*kreatyvinis*“ darbas (aha, įvardinkite man tą aukštąją) (*plus.google.com*).

Anot R. Floridos, kūrybinę klasę sudaro žmonės, dirbantys mokslo ir inžinerijos, tyrimų ir plėtros, (aukšto-siomis) technologijomis grįstose pramonės šakose (kitais tariant, inovacijomis grįstose pramonės šakose), meno, muzikos, kultūros, estetikos ir dizaino industrijose (kitais tariant, kreatyvinės produkcijos industrijose), taip pat – žiniomis, kompetencija grįstų profesijų atstovai sveikatos apsaugos, finansinio tarpininkavimo ir teisinių paslaugų srityse (Remeika, Čepaitis 2008: 2).

Tačiau kur kas dažniau tose pačiose situacijose (aptariant kūrybinę visuomenę, jos veiklą ir rezultatus) vartojami lietuviški žodžiai; dažniausiai – būdvardis su priesaga *-inis*, -ė *kūrybinis*, -ė arba daiktavardžio *kūryba* kilmininkas, pvz.:

Kūrybinė visuomenė – naujas, augantis mokslo bei kūrybinį darbą dirbančių žmonių pasaulis (mokslo-festivalis.eu).

Straipsnyje nagrinėjamos kūrybos visuomenės mokslinės prieigos apibrėžiant jos terminus remiantis tokiais skirtingais mokslais ar jų šakomis kaip estetika ir filosofija, sociologija ir komunikacija, ekonomika ir vadyba (Kačerauskas 2014b: 6).

Be to, bendriją galima traktuoti analogiškai kūrybingam individui, kūrybinėje veikloje ieškančiam ne tiek turtų, kiek laimės (Kačerauskas 2014b: 7).

Gamybos ištekliai kūrybinei produkcijai yra labai gausūs, o patys kūrybiniai produktai pasižymi ypatingai didele įvairove, dėl kurios KI sektoriuje yra susiformavusi hiper-konkurencinga verslo aplinka (kikas.lt).

Visų pirma kalbama apie ekonominį įvertinimą, kai vienas ar kitas kūrybos produktas turi paklausą rinkoje (Kačerauskas 2014a: 159).

Junginius su priesagos *-inis*, -ė būdvardžiu *kūrybinis*, -ė ir su daiktavardžio *kūryba* kilmininku galima vadinti gramatiniais sinonimais. Kai kalbama apie gramatinius sinonimus, sinonimiškomis laikomos tokios jų formos, kurios turi tapačią ar artimą semantiškai apibendrintą reikšmę ir atlieka analogiškas gramatines funkcijas (Kniūkšta 1976: 120).

Kai kurie terminai vartojami tik su lietuviškais atitikmenimis ir variantų su svetimžodžiais nepasitaiko, pvz.: *kūrybinė (kūrybos) ekonomika*, *kūrybinės (kūrybos) industrijos*, *kūrybinės (kūrybos) dirbtuvės* ir kt.

Be to, pasitaiko daiktavardžių *kūrėjas* ir *kūrybininkas* kilmininko atvejų, pvz.:

⁴ Pavyzdžių šaltiniai pateikiami dvejopai. Straipsnių, magistro darbų duomenys pateikiami straipsnio pabaigoje, kitais atvejais skliaustuose nurodomas tik svetainės adresas.

⁵ Pavyzdžių kalba netaisyta.

Kačerauskas pabrėžia profsąjungų trukdymą kūrybinių idėjų sklaidai, kurios patiria tapatumo krizę tiek tapdamos (anti-) kūrybos strategijos įrankiu, tiek atstovaudamos fabrikų visuomenei, kurią vis labiau išstumia kūrybininkų visuomenė, apimanti tiek individualius kūrėjus, tiek jų grupes idėjų šturmui <...> (Valivonytė 2013: 135–136).

Nes, kitaip nei svajoja valdantieji, tuomet negalėsime kalbėti apie Lietuvą kaip apie „kūrėjų visuomenę“: seni žmonės tikrai ne tokie kūrybingi, imlūs naujoms technologijoms ir motyvuoti kaip jaunimas (tspmi.vu.lt).

Kūrybininko ir *kūrėjo* sąvokos yra nelygiavertės, todėl pasakymai *kūrybininkų visuomenė* ir *kūrėjų visuomenė* laikyti daliniais (ideografiniais) sinonimais. *Kūrėjais* paprastai laikomi tie, kurie ką nors kuria mokslo, meno ar kitose srityse (žr. LKŽe), *kūrybininkais* – įvairių veiklos sričių specialistai, kuriems reikalingi kūrybiški ir kūrybiniai sprendimai (plačiau žr. Kačerauskas 2014a: 157). Daiktavardžio *kūrybininkas* kilmininkas vartojamas ir kalbant apie veiklos rezultatus, pvz.:

Tai lyg viešas *think-tankas*, kur ekspertų ir kūrybininkų produkcija kokybiškai suliejama su bendruomenės ir išorine kūryba, problemų identifikavimu (idkaunas.wordpress.com).

Aptikta ir kitokių svetimžodžių atitikmenų. Žmonių grupių savybė dar žymima įvardžiuotiniu ar neįvardžiuotiniu būdvardžiu su priesaga *-ingas*, *-a kūrybingas*, *-a*, įvardžiuotiniu ar neįvardžiuotiniu esamojo laiko veikiamosios rūšies dalyviu *kuriantis*, *-i*, pvz.:

Projektas „Kūrybingoji Europa“ („Creative Europe“) numato skirti vaizduojamojo ir atlikėjų meno rūšims apie 500 milijonų eurų (delfi.lt).

Dokumente taip pat pažymima, jog tam, kad Europa sėkmingai išnaudotų savo svarbiausią išteklių – kultūrą – reikia ir naujo kosmopolitizmo, dinamiškos ir kūrybingos visuomenės bei atitinkamos aplinkos (bns.lt).

Žinių ir kuriančioji visuomenė (portalas.emokykla.lt).

Besimokinanti ir kurianti visuomenė yra ne tik sėkmingo ekonominio vystymosi, bet demokratinės brandos garantas (delfi.lt).

Kai kalbama apie **žmogaus savybes**, priesagos *-iškas*, *-a* vedinys *kreatyviškas*, *-a* vartojamas reikšme „kūrybiškas“; pvz.:

O kuomet jau labai įgudę, auksarankiai ir labai kreatyviški „Freshmedia“ programišiai teiks man į šį blogą įtaisyti ir komentarų poziciją, turėsite visišką laisvę pareikšti savo nuomonę visais su 7MD internete susijusiais klausimais ir temomis (archyvas.7md.lt).

Jei ir tu esi toks gudrus ir kreatyviškas – siųsk savo darbelius į sales@skins.lt :) (skinslt.blogas.lt).

Tokia pačia reikšme vartojami ir kiti svetimžodžiai – *kreatyvus*, *kreatyvinis*, pvz.:

Reikia kreatyvaus žmogaus, galinčio sumąstyti akį traukiantį rimtą bei originalu logotipą, jog nebūtų jokių idėjų kopijavimų (uzdarbis.lt).

Elektra – tai elektros krūvių srovė. Šį apibrėžimą įkalė musm mokykloje kreatyvinis fizikos mokytojas <...> (menozona.blogspot.lt).

Kartais sudėtinga pasakyti, kuria tiksliai reikšme svetimžodžiai vartojami – „kūrybingo“ ar „kūrybiško“; pvz.:

Kreatyvinis mąstymas ne kiekvienam duotas, deja (lrytas.lt).

Visi mano sutikti kreatyvūs veikėjai buvo labai neprognozuojami. Tačiau kol dirba, jų vertė yra didesnė nei 10–20 „pilku“ darbo bitučių (linkedin.com).

Šios galimybės dėka galima išpjauti įvairias formas, kokias tik gali sugalvoti kreatyvus dizaineris (kreive.lt).

Kai kada svetimžodžio reikšmė aiškėja iš kartu vartojamo lietuviško atitikmens, pvz.:

„Kreatyvūs sprendimai — šių sprendimų pagrindą sudaro kūrybinis (kreatyvinis) mąstymo veiksmų modelis“ (Lesevičienė 2010: 7).

Apskritai priesagos *-ingas*, *-a* vediniai reiškia ypatybės gausumą, o *-iškas*, *-a* vediniai turi būdingos ypatybės reikšmę (DLKG 2006: 197, 207). Kaip teigia Viktorija Daujotytė, būdvardis *kūrybiškas* nuo *kūrybingo* skiriasi nedaug: „Priesaga *-ing-* rodo kūrybos galių turėjimą. <...> Kūrybingas, turįs kūrybos, kad ir kaip neįprastai tai skambėtų. <...>. Kūrybiškas. Ką lietuvių kalba sako šiuo būdvardžiu, kaip atskiria nuo *kūrybingo*? Atskiria nežymiai, kiek pastūmėdama veiksmo kryptimi: kūrybiškai veikiantis žmogus randa netikėtus sprendimus, pamato išeitis, pasisuka nelaukta kryptimi, pamato, kas ligi tol nebuvo pastebėta, suvokta“ (Daujotytė 2010).

Būdvardžių *kūrybingas* ir *kūrybiškas* sinonimiškumą rodo ir jų vedinių vartoseną. Pavyzdžiui, *kūrybingumu* terminų žodynuose įvardijamas ir gebėjimas kurti, ir kūrybiškai mąstyti:

1. Asmenybės savybių derinys, leidžiantis produktyviu darbu siekti originalių, visuomeniškai reikšmingų, kokybiškai naujų veiklos rezultatų. 2. Gebėjimas savarankiškai mąstyti, atsisakyti stereotipų, greitai susivokti probleminėmis situacijomis, rasti naujų sprendimų, kelti naujas idėjas; vyksmas, kuriantis iš esmės naują intelektualinį potencialą (SportŽ 2002).

Asmenybės savybių kompleksas, leidžiantis produktyviu darbu pasiekti originalių, visuomeniškai reikšmingų, kokybiškai naujų veiklos rezultatų. Moksleivių kūrybingumas pasireiškia minčių, idėjų, sumanymų originalumu atliekant mokyklinės užduotis, senų idėjų kritika, naujų ieškojimu ir radimu (EdukologŽ 2007).

Kai kada mokslinio stiliaus tekstuose mėginama atskirti svetimžodžių ir lietuviškų būdvardžių reikšmes, pvz.:

Kreatyvūs yra reklamos agentūrų darbuotojai, kūrybiškas buvo Picasso, kreatyvių žmonių ieško skelbimais laikraščiuose <...>, kūrybiški studijuoja menų akademijose, ir panašiai. Kreatyvumo apibrėžimas yra senesnis nei kūrybiškumo – kiekvienas kūrybiškas žmogus yra kreatyvus, bet ne kiekvienas kreatyvus – yra kūrybiškas. Taigi, kūrybiškumo sąvoka apibrėžiama įvairiai, tačiau daugelis autorių sutinka, kad tai asmens sugebėjimas atrasti nauja. Kūrybiškumo sąvoka plati – nuo produktyvių originalių rezultatų sprendžiant problemas iki meninės produkcijos. Plačiąja prasme ją galima suprasti kaip produktyvų mąstymą, pasireiškiantį įvairiuose žmogiškos raiškos srityse <...> (Koženevskas 2005: 7).

Tačiau čia *kreatyvus*, *-i* vartojamas reikšme „kūrybiškas“; o *kūrybiškas* – reikšme „kūrybingas“:

Tose pačiose situacijose gerokai dažniau vartojami lietuviški būdvardžiai *kūrybinis*, *-ė*, *kūrybingas*, *-a* ir *kūrybiškas*, *-a*, pvz.:

Šiuolaikinėje dinamiškoje verslo aplinkoje darbuotojų dažniausiai reikalaujama atrasti metodus ar sprendimus, kurie būtų dar niekam negirdėti ir nematyti. Taip siekiama įdarbinti žmogaus kūrybingumą, tad ši savybė pradedama vis labiau vertinti. Kaip atrasti ir išnaudoti savo kūrybinį mąstymą, sutiko papasakoti psichologė Genovaitė Petronienė (delfi.lt).

„Kūrybingas mąstymas ateities perspektyva“ – tai seminaro, kuriuo VDU Švietimo studijų centras pradėjo naujuosius mokslo metus, tema (uvm.vdu.lt).

Kūrybiškas mąstymas atveria žmogaus kūrybines galias ir suteikia galimybę į gyvenimą pažvelgti kitu kampu (pane.lt).

Reikšme „kūrybiškas“ svetimžodžiai vartojami tada, kai norima pasakyti, kad koks nors **daiktas, nuotrauka, paveikslas, reklama** ar kitas dalykas yra neįprastas, savitas, originalus, pvz.:

Kreatyvių ir neįprastų daikčių rinkinys (humorodoze.lt).

Gausybė kreatyvinio popieriaus bei vokų Jūsų kūrybinei veiklai (vestuvesaz.lt).

Kreatyvus namelis už 320 000 USD <...> Vienas Švedijos pilietis pardavinėja namelį už 320 000 JAV dolerių. Išorėje namelis kaip namelis, nieko įmantraus, o štai iš vidaus... tikras ateivių laivas! (yeah.lt).

Kokios temos gali būti naudojamos kreatyviems vestuvių nuotraukoms? Bet kokios! Nėra jokių apribojimų, pilna laisvė fantazijai (pajuriofoto.lt).

Svorio atsikračiusi moteris: savotiški, kreatyvūs portretai „prieš“ ir „po“ lieknėjimo (yeah.lt).

Svetimžodžiai vartojami kalbant ir apie abstrakčius dalykus, pavyzdžiui, kai norima pasakyti, kad koks nors problemos sprendimo būdas yra netikėtas ar išradingas, pvz.:

O ką, labai kreatyvus sprendimas, nebereikia atsiseiginti saugos diržo, kad atsidaryti alaus bonkę (automotong.lt).

Kai kada svetimos kilmės būdvardžio reikšmė paaiškinama po jo einančiais žodžiais, pvz.:

Kas yra originali, kreatyvinė (išradinga) reklama? (asvyras.lt).

Tie patys dalykai įvardijami lietuviškais ir tarptautiniais būdvardžiais *kūrybiškas*, *-a*; *išradingas*, *-a*; *originalus*, *-i*, pvz.: *kūrybiški daiktai* (idomybes.pasmama.tv3.lt), *išradingi daiktai* (cha.lt), *originalūs daiktai* (lol.tv3.lt), *kūrybiškos nuotraukos* (tavosekme.lt), *išradingos vestuvių nuotraukos* (smstv.lt), *originalios vestuvių nuotraukos* (lol.tv3.lt). Tose pačiose situacijose reklama dažniausiai vadinama ir *kūrybiška*, ir *kūrybine*, pvz.:

Kūrybiškos reklamos fabrikas. Jei manote, jog reklamas gali kurti tik ypatingą talentą turintys žmonės, kurie industrijoje paprastai vadinami „kreatyvais“, klystate. Idėjų generavimui galima pasitelkti tam tikras technikas, kurios akimirksniu leidžia sukurti daugybę naujų/įdomių, kartais net šokiruojančių scenarijų reklamoms ir filmams. Kurso metu išmoksitė būti kūrybiškais ir prisiliesite prie reklamos kūrimo (delfi.lt).

Šiuolaikinė, moderni ir be skaitmeninių technologijų ir kompiuterinių modeliavimo programų neišsiverčianti kūrybinė reklama (facebook.com).

Taip pat dar reklama apibūdinama būdvardžiais *išradinga*, *originali*, pvz.: *išradinga reklama* (cha.lt), *originali reklama* (mano.automanas.lt).

Kai norima pasakyti, kad **muzikos, architektūros stilius** yra unikalūs, neatkartojamas, improvizuotas, nagrinėjami svetimžodžiai vartojami reikšme „kūrybiškas“, pvz.:

Tai yra absoliučiai laisvas, atviras bet kokioms sintezėms ir sąveikoms ansamblis, kurio skambesiai turėtų būti patrauklūs tiek džiazui, tiek repo ir įvairios eksperimentinės, alternatyviosios ir kitos kreatyvinės muzikos žinovams (diazoscena.blogspot.lt).

Tai labai įdomus kreatyvinis stilius, turintis sąsają ir su reguliaru klasikiniu, hai-tek ir moderno stiliais. Architektūrinis stilius pristato šių stilių lydinį iš kiekvieno jų paimdamas ką nors savito ir charakteringo. Tačiau šiame stiliuje, skirtingai nei paminėtuose, atributika nėra svarbiausia. Svarbu naudoti daug elementų turinčių aukščiau išvardintų stilių bruožų (mano-sodas.blogspot.lt).

Lietuviškus atitikmenis nustatyti sudėtinga, nes ne visai aiški svetimžodžių ir junginių su jais reikšmė. Panašiose situacijose vartojamas būdvardis *kūrybiškas*, -a. Pavyzdžiui, *kūrybiška* vadinama netradicinė, improvizacinė muzika, savita, išsiskirianti architektūra, pvz.:

Jungdami įvairius stilius jie debiutavo kaip dainuojamosios poezijos atlikėjai, tačiau iš karto išsiskyrė itin melodinga ir kūrybiška muzika bei pačių sukurtais instrumentais, jei taip galima pavadinti pjūklus, stalčius, varpus ir vandenį (mic.lt).

Visa tai primena Naujųjų metų klasika tapusio sovietinių laikų filmo „Likimo ironija, arba Po pirties“ pradžia, kurioje su lengva ironija – stebėtina, kad tuo metu necenzūruota – parodoma, kaip stilinga ir kūrybiška architektūra palapsniui pavirto languotas dėžutes primenančiais vienodais pastatais (sa.lt).

Kreatyvia, *kreatyvine* vadinama **fotografijos** rūšis, kai fotografuojama surežisuota situacija, pvz.:

Paprastai, vestuvių fotoalbumai įdomūs daugiausia giminaičiams ir artimiems jaunos poros draugams, bet „kreatyviaus“ stiliaus nuotraukos – čia visai kitas reikalas. Jums liks nestandartinis pasakojimas nuotraukose, kuri bus įdomu pavartyti visiems, net ir nepažįstamiems nuotaką ir jaunikį asmeniškai (pajuriofoto.lt).

Vilniuje, Nacionalinėje dailės galerijoje buvo surengta Stasio retrospektyvinė paroda, kurioje buvo parodyti ir skulptūros darbai bei kreatyvinė (režisūrinė, pastatyminė) fotografija (kunstkamera.lt).

Svetimžodžiai *kreatyvus*, -i; *kreatyvinis*, -ė fotografijos rūšiai apibūdinti konkuruoja su dešimt lietuviškos ir mišrios kilmės žodžių. Dažniausi lietuviški atitikmenys būdvardžiai *kūrybinė*, *kūrybiška*, pvz.:

Pastaruoju metu autoriui svarbesnė už reportažines, įvykius fiksuojančias nuotraukas tampa kūrybinė fotografija (ltmkm.lt).

Kūrybiška fotografija Razauskai Atelier <...> Razauskai Atelier, tai kūrybinė fotografija. Visos žmonių fotografavimo paslaugos, tik gal kiek išsiskiriančios – kūrybiniu idėjų išbandymu, maloniu bendravimu ir gera nuotaika. Mes nestovime kampe su fotoaparatu, mes aktyviai moderuojam fotosesijas, kad netektų žiūrėti į nuobodžiai surežisuotas nuotraukas (skelbiu.lt).

Ta pačia reikšme vartojamas būdvardis *meninė*, pvz.:

Meninė fotografija – tai originalios, meniškos nuotraukos, kai fotografuojama gamtoje, neįprastose vietose, žaidžiama vaizdais, spalvomis, nuotaikomis, fiksuojamos detalės, apranga (vestuvinės suknelės, bateliai, šy-dai), simboliai. Pasitelkiami režisūros elementai (apievestuves.lt).

Tačiau terminai *kūrybinė fotografija* ir *meninė fotografija* ne visose situacijose yra sinonimiški. Terminu *meninė fotografija* taip pat įvardijama vizualinių menų šaka, pvz.:

Meninė fotografija – tai fotografijos rūšis, vizualinių menų šaka. Ji pagrįsta subjektyviu, individualiu fotografo žvilgsniu į tikrovę (193.219.191.176/mm/ars1/Puslapiai/fotografija/foto_teor.htm).

Tokiais atvejais galima kalbėti apie kontekstinę sinonimiją. Kontekstiniai sinonimai susidaro tik tam tikruose kontekstuose, kai tas pats dalykas pakaitomis vadinamas skirtingos reikšmės žodžiais (LKE 2008: 488).

Svetimžodžių konkurentų yra ir daugiau. Kai kurie iš jų yra priesagos *-inis*, *-ė* vediniai, pvz.:

Režisūrinė fotografija daugiau garantas, kad nuotraukos bus tokios, kokių tikisi jaunieji. Iš esmės tokia fotografavimo maniera – tai pozavimas, *meninė* fotosesija, apgalvotos akimirkos (apievestuves.lt).

Pasitaiko ir netaisyklingų vedinių, pvz.:

Reportažas ir pastatyminė (= pastatomoji) fotografija? (meninenuotrauka.lt).

Vediniai su priesaga *-inis*, *-ė* nedaromi iš tokių pamatinių žodžių, kurie patys yra vediniai ir turi abstrakčią reikšmę (Akelaitis, Pečkuvienė, Žilinskienė 2009: 175). Vietoje svetimžodžio *kreatyvinė* vartojami įvardžiuotiniai neveikiamosios rūšies esamojo laiko dalyviai *pozuojamoji*, *pastatomoji*, pvz.:

Pozuojamoji – kai vestuvių fotografui pozuojama, jis nurodo, kaip ir kur atsistoti, pasisukti ir pan (apievestuves.lt).

<...> tai ne pastatomoji fotografija, o reportažas, objektai juda, norėta parodyti dalyvių emocijas (efoto.lt).

Be to, pasitaiko neįvardžiuotinių tos pačios rūšies būtojo laiko dalyvių, pavyzdžiui, *pozuota fotografija*, *pastatyta fotografija*, *režisuota fotografija* (skelbiu.lt, lfc.lt, efoto.lt). Tačiau rūšinei ypatybei reikšti vartotinos įvardžiuotinės esamojo laiko formos.

Būdvardis *kreatyvinis*, *-ė* vartojamas ir kitų veiklos sričių ypatybėms žymėti, pavyzdžiui, *kreatyvine* vadinama **terapijos**, kurios metu kas kuriama, rūšis, pvz.:

Ugdant specialiųjų poreikių vaikus taikoma kreatyvinė terapija: pasakų, smėlio (panemunesld.kaunas.lm.lt).

Tačiau gerokai dažniau ši terapijos rūšis vadinama būdvardžiu su priesaga *-inis*, *-ė kūrybinė* ir daiktavardžio *kūryba* kilmininku, pvz.:

Kūrybinės terapijos užsiėmimų metu bus naudojami dailės, pasakų, lėlių, molio terapijų metodai, kurie padės Jums išgryninti turimas vertybes, atidžiau pažvelgti į save, grąžins jums jėgas, suteiks dar didesnę pasitikėjimo savimi jausmą bei grąžins galimybę gyventi taikiai ir harmoningai su savimi bei aplinkiniais (gaivas-tis.lt).

Kūrybos terapijos užsiėmimuose mokomės išlaisvinti savo vidinį „aš“, žaisti ir improvizuoti (psichikosveikatoscentras.lt).

IŠVADOS

1. Mokslinio, publicistinio ir šnekamojo stiliaus tekstuose pasitaikanti anglybė *kreatyvus*, *-i* ir jos vediniai *kreatyvinis*, *-ė*, *kreatyviškas*, *-a* vartojami *kūrybinės visuomenės (klasės)* teorijos sąvokoms įvardyti, žmonių, veiklos sričių, daiktų, vaizduojamų dalykų ypatybėms nusakyti. Svetimžodžiais žymima, kad kas užsiima ar yra susijęs su kūrybos veikla, kūrybingas, kūrybiškas, savitas, neįprastas, originalus, išradingas. *Kreatyvus*, *-i* ir jo vediniai dažniausiai vartojami tomis pačiomis reikšmėmis.

2. Svetimžodžiai konkuruoja su 17 skirtingų lietuviškų ir mišrios kilmės atitikmenų. Atitikmenys priklauso nuo apibūdinamų dalykų, tačiau dažniausiai vartojama gramatinių sinonimų *kūrybinis*, *-ė* ir *kūrybos* pora, būdvardžiai su priesagomis *-ingas*, *-a*; *-iškas*, *-a*. Kai kuriais atvejais atitikmenys nėra tapatūs ir tą pačią reikšmę turi tik tam tikrose situacijose.

3. Iš svetimžodžių ir jų atitikmenų analizės matyti, kad lietuviški būdvardžiai *kūrybingas*, *-a* ir *kūrybiškas*, *-a* bei iš jų padaryti daiktavardžiai, kai kalbama apie žmones ar jų grupes, vartojami sinonimiškai. Šių būdvardžių reikšmės atskirtinos – *kūrybingas*, *-a* vartotinas reikšme

„kuriantis, kūrybos galių turintis“, o *kūrybiškas*, -a – reikšme „netikėtus sprendimus randantis, originalus, netikėtas, išradingas“.

4. Svetimžodžiai yra perteklinė ir neaiški raiškos priemonė, neretai šalia jų prireikia papildomų žodžių. Įvardijamiems dalykams apibūdinti pakanka įprastų, savos kalbos priemonėmis sudarytų žodžių. Kai norima pabrėžti, kad žmogus, žmonių grupė ar jų visuma ką nors kuria, turi kūrybos galių, vartotini žodžiai *kūrybinis*, -ė, *kūrybingas*, -a, *kūrybos*. Jei norima pasakyti, kad žmogus randa netikėtų sprendimų, pamato tai, kas nebuvo pastebėta, vartotinas būdvardis *kūrybiškas*, -a. Tas pats būdvardis vartotinas, jei norima pasakyti, kad koks nors daiktas, vaizduojamas dalykas, muzikos ar architektūros stilius yra originalus, neįprastas, improvizuotas, neatkartojamas.

ŠALTINIAI

- Kačerauskas T. 2014a: Kūrybinė klasė: ekonominiai, sociologiniai, filosofiniai aspektai. – *Filosofija. Sociologija* 25, 155–163. Prieiga internete: www.lmaleidykla.lt/publ/0235-7186/2014/3/155-163.pdf (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).
- Kačerauskas T. 2014b: Kūrybos visuomenės terminai ir sampratos. – *Logos* 78, 6–18. Prieiga internete: litlogos.eu/L78/Logos_78_006_018_Kacerauskas.pdf (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).
- Kinčinitis V. 2013: Kultūros ir meno rinka pokyčių visuomenėje. – *Inter-studia humanitatis* 15, 69–84. Prieiga internete: www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/interstudija/2013_15/kincinitis.pdf (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).
- Koženevska T. 2005: *Vyresniųjų klasių (8–12) mokinių kūrybiškumo ypatumai*. Magistro darbas, Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. Prieiga internete: vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2005~D_20050622_121833-59453/DS.005.0.01.ETD (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).
- Lesevičienė V. 2010: *Skirtingo meistriškumo individualių ir komandinių šakų sportininkų konfliktų ypatumai*. Magistro darbas, Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija. Prieiga internete: vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2010~D_20100531_160411-39053/DS.005.0.01.ETD (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).
- Remeika R., Čepaitis R. 2008: Kūrybinės visuomenės kūrimo strategijos problemos Lietuvoje. Konferencija „Informacijos, žinių ar kūrybinės visuomenė?“. Prieiga internete: www3.lrs.lt/docs2/UQGHQQIT.DOC (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).
- Šerpetis 2011: Socialinio chaoso kolonizacija: politinės juvenologijos epilegomenai. – *Inter-studia humanitatis* 12, 7–24. Prieiga internete: interstudia.lt/wp-content/uploads/2013/01/12_Inter-studia_humanitatis_2011.pdf (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).
- Valivonytė I. 2013: Plagijavimas reklamoje: kūrybinio mąstymo trūkumas ar perpildytos rinkos pasekmė? – *Santalka* 21, 128–139. Prieiga internete: [file:///C:/Users/Robertas/Downloads/164-572-1-PB%20\(2\).pdf](http://file:///C:/Users/Robertas/Downloads/164-572-1-PB%20(2).pdf) (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).

LITERATŪRA

- Akelaitis G., Pečkuvienė L., Žilinskienė V. 2009: *Specialybės kalba. Administracinės kalbos vadovėlis*, Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
- Daujotytė V. 2010: Kūrybingumas ir kūrybiškumo atpažinimas. – *Mokslo Lietuva*. Nr. 3 (425). Prieiga internete: moksloplusis.lt/mokslo-lietuva/2006-2011/node/2450.html (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).

- EdukologŽ 2007: *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Sud. Leonas Jovaiša, Vilnius: Gimtasis žodis.
Prieiga internete: terminai.vlkk.lt/pls/tb/tb.search (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).
- Kniūkšta P. 1976: *Priesagos -inis būdvardžiai*, Vilnius: Mokslas.
- KP 4 2013: *Kalbos patarimai 4: Leksika: 1. Skolinių vartojimas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
- Kuzavinis K. 1996: *Lotynų-lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- LKE 2008: *Lietuvių kalbos enciklopedija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- DLKG 2006: *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- LKŽe 2005: *Lietuvių kalbos žodynas*. Prieiga internete: www.lkz.lt (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).
- SportŽ 2002: *Sporto terminų žodynas*. T. 1. 2-asis patais. ir papild. leid. Parengė S. Stonkus, Kaunas: LKKA. Prieiga internete: terminai.vlkk.lt/pls/tb/tb.search (žiūrėta 2015 m. spalio mėn.).

Gauta 2015 10 31
Priimta 2015 12 16